

## CASTELLONET

(xxxii, 158.1-5).

**MENCIONS ANT.** «--- de *Castejón*» P. del Cid v. 1329. No sembla figurar en el *Rept.* 1273: «en *Alfaz*, te. *Castelló de Rugat*» (MtzFdo., *Doc.Val.ACA* I, n.º 1518); S. xiv, id. en l'«índex del Reial Patrimoni» i és també la forma preferida per *SSiv.* i *GGRV.* 160: *Castellón del Duque*, citat entre *Ràfol de Salem* i *Rugat*, com a pertanyent al Duc de Gandia (Reglà, *An.Un.Val.* 1963, 117). Va ser població ben morisca: el 1527, hi troben 140 moriscos, en 35 focs; 1531, 74; 1572, 114; 1582, 124 (Lapeyre, p. 37); i el 1609 són també només moriscos, ocupant 240 cases; i a finals del S. xvi, el Beato «només hi trobava 12 cases de cristians vells».

**CASTELLONET**, poble petit a la baixa vall d'Albaida, agregat a la parr. de Ròtova. Sembla que és un *Castelló*, citat en el *Rept.*, nom d'una torre, alq. i cases, dependents de Borró (350, 463) i segons Chabàs (*Castelló de Borró*, p. 470). *SSiv.* li diu *Castellonet de la Conquesta*. En el S. xiv, *Castelló de Palma* a l'índex del Reial Patrimoni (i així ho vaig oír a l'alcaldia del poble, xxxii, 175.19). En el cens de 1609 figura com *Castello de Santafé*, pertanyent a Ang. Pallás (Reglà, *An.Un.* 1963, 112); declarats «cristianos viejos» en 30 cases; però potser aquesta declaració era falsa car Escolano el declara poble morisc en l'any 1611, i consta amb 12 moriscos en el cens de 1572 (Lapeyre, p. 41). *SSiv.* li troba 5 cases de moriscos i 10 de cristians en temps del Beato. El nom li ve d'haver estat posseït per un Miquel Santafé.

En el *Rept.* se cita també un *Casteyllon*, alq. de la vall de Pego (330, 390); i sovint un *Castilion*, que seria arran de l'Albufera i prop de la ciutat de Val., amb barques i una alqueria (p. 154 ss.). Cf. *El Arch.* iv, 279, 296.

*Els Castellons* és una pda. de Teulada, que també en diuen *La Costa* (xxxiv, 61.21). Nom d'una de les denes de Morella (xxxvii, 164), i d'una pda. de Gaianes (xxxiii, 146.17).

A les Illes, sembla que a penes ha existit aquest nom. Tanmateix registro una esgl. dita *kəstəjón* en el te. de Sóller (xii, 118) i una petita pda. «*es kəstíó*» a la sortida del poble de Maria (xli, 34, 29, Masc. 20D2).

Nom rar a la Cat. Nord. Jo apenes n'hi sabia cap; sí *Kəstíó* te. Fontpedrosa, potser idèntic a un que Ponsich situa a Jújols, amb grafia *Castelo*, junt amb un altre d'antic a Vinçà escrit, a. 1386, «ad *Casteillo*» 1628 (*Top.*, p. 128). A Montellà de Cadí: «roche et castrum de *Casteione*» a. 1171 (*BABL* II, 270). *Castelione* c. 1200, i capella de Sta. Maria de *Casteilo* 1268 (Ponsich, 159).

Hi podem afegir encara alguns NLL antics o menors en el Princ. Casa Nova de *kəstəjón* a les Gavarres, te. Cruïlles, p. de St. Cebrià dels Alls (agost 1932).

A l'Urgellet, te. Pallerols del Cantó, *Castellione* 839,

Acte C.Sd'Urg., cit. entre *Adrall* i *Carmeniu*, amb var. *Casteló* en el Capbreu més vulgar (ed. P. Pujol, n.º 41); 1004: «--- de parte or. afr. --- in ipso *Castellone*», en el *Cart.* de Codinet (§ 43.60). Oit *kəstíó* a la part més alta del te. de Pallerols, per amunt de la Casa Forestal, i a l'O. de St. Andreu de Castellbò: d'allí baixa *lo riu Castelló* (xxxviii, 4.7.1.22, 20.10). *Castelló del Sas*, te. Cornudella de Valira iE.T.C. II, 182). Prop de Calbera (alt Isàvena) hi havia hagut un *Castilgone* a. 988 (Abadal, *Pall. i Rbg.*, n.º 276). Poble antic prop de Vilanova de Meià: 1093 *Castelló* citat junt amb Alentorn, Rialb, i Santa Linya (llegit a l'arx. de Solsona), deu ser el *Castello de Mayà* que el cens de 1359, cita junt amb Vilanova de Meià (*CoDoACA* XII, 17); i a *kəstəjón*, mas. prop. de Sagàs (Bgd., 1935). El cens de 1359 cita un *Castelló jusà* i un *C. sobirà* dins la veueria de Pallars (*CoDoACA* XII, 78, 79). No sé si es poden identificar amb un «Serrat de *Castelló*» te. Vilamur (xxxvii, 14.1), o amb un tossalet dit *Castelló* te. Isavarre (xxxvii, 95.19).

**ETIM.** \*CASTELLIONE, deriv. de CASTELLUM pel llatí vulgar (un \**Castellone* suposat a la lleugera per *AlcM* no és ll. vulgar sinó llatí de cuina). És la forma que postulen tots inequívocament per a aquest NL, que ha estat comú en la toponímia de tots els països romànics d'Occident, com ja vaig explicar en *DECat* II, 626a 18-20 i *EntreDL* I, 32n.

Hi ha 45 entre «communi» i poblets agregats a Itàlia (de cap a cap d'Itàlia) dits *Castiglione* (i un a Còrsega). 10 pobles *Castillon* a Gascunya, 2 a Provença, 2 a Llenguadoc, i un al Llemosí, més 3 *Châtillon* en els Alps de Provença; 38 villages *Châtillon* en el domini d'Oïl i 2 *Castilon* a Bretanya. En el domini castellà és més propi d'Aragó; hi veig 9 *Castejón*, i un a Navarra; però no absent de Castella la Vella: 6 a les prov. de Sòria, Guadalajara, Segòvia i Cuenca. També hi ha uns quants *Castillón* a Galícia, però com sigui que dins Espanya va minvant a la part ponentina i meridional, no sorprèn no trobar-ne representants a Portugal; car alguns *Castellon* escadussers que veig cap a Andalusia no sé si són autòctons.

Altrament, en català, el mot no és del tot absent com apel·latiu: *castellons* 'petits munts de pedra formant vedruna' a la vall de Cardós (*DECat* II, 16-18); i en un capbreu de la Vall d'Assua, a. 1519 lleigeixo: «al *castelló* de Foradero --- de dit *castelló* ---» (xxxvi, 162.8). Probablement vénen del mateix el nom dels *Castellons d'Escrita* a la Vall d'Àneu; i alguns NLL valencians on va en plural.

Per al nom compost *CASTELLONROI* de la Llitera, veg. art. infra.

## CASTELLOLI

Poble de la comarca d'Anoia, a la conca d'Òdena, a la vall de la riera de Castellolí.

PRON. POP.: *kəstəʎulí*, oït a Igualada i a Piera